

עודכן ב- 28/07/2008 03:19

ישראל במקום השביעי בעולם במחקר האקדמי, אז מה האוצר רוצה מהאוניברסיטאות?

מאת גדעון דגן

<< באחרונה הוטחה על ידי אנשי מינהל עסקים, כתבים כלכליים ונציגי משרד האוצר ביקורת על האוניברסיטאות בישראל. הגישה היא של התייחסות לאוניברסיטאות כאל גופים כלכליים שיש ליעל כדי לעודד מצוינות ולצמצם עלויות על ידי הנהגת שכר דיפרנציאלי, העדפת חוגים מבוקשים, הגמשת תנאי ההעסקה של הסגל ופירוק המועצה להשכלה גבוהה.

הביקורת והפטרונות מבוססים על הנחות יסוד שמוצגות כעובדות: רמת המחקר בישראל נמוכה, השכר הדיפרנציאלי אמור לשפרה, וכדי להתקרב לרמה המדעית האמריקאית כדאי לאמץ את אותו הדגם. אבל האם רמת המחקר האקדמי כאן אכן נמוכה? המכון למידע מדעי בפילדלפיה (ISI) משתמש ב"מקדם ההשפעה" של מאמרים מדעיים, המבוסס על מספר הציטוטים כמפתח להערכת איכות. נתונים המופיעים באתר האינטרנט של ISI מסכמים את מקדמי ההשפעה הממוצעים ל-20 השנה האחרונות בכל אחד מ-19 תחומי המדע ולפי מדינות. בדקנו את המדינות המופיעות בעשירייה המובילה בכל תחום.

ישראל, המיוצגת ב-13 תחומים, נמצאת במקום השביעי יחד עם גרמניה ועולה על שמונה מדינות בעלות הישגים ומסורת מדעית. הממצא מפרך את הטענה שרמת המחקר בישראל נמוכה, לפחות לפי הקריטריון הנ"ל. יתרה מזו, הרשימה מייצגת הישגים של 20 שנה, והמדענים שתרמו לה צמחו לאורך התקופה הזאת והתקופה שקדמה לה. אבל זאת בדיוק התקופה שבה המערכת האוניברסיטאית התנהלה לפי המבנה הקיים, מושא הביקורת שהוזכרה לעיל. ובכן, אם אמנם מסתמנת ירידה בהישגים בגלל דלדול מאגר החוקרים, אולי יש לחפש את הסיבות לכך במקום אחר, ולא דווקא במבנה שהוכיח את עצמו בעבר?

נתון אחר הבולט לעין ברשימה הוא שארה"ב, למרות הישגיה הכבירים, מלווה בשלוש מדינות נוספות בראש הטבלה (שווייץ, בריטניה והולנד). במדינות אירופיות אלה מבנה האקדמיה דומה יותר לקיים בישראל מאשר למבנה האמריקאי, שבו מיטב האוניברסיטאות הן פרטיות ומגייסות סגל מצטיין בעזרת משכורות גבוהות ותנאי מחקר משופרים. לכן, אם ישראל רוצה לשפר את הישגיה, אולי כדאי ללמוד מניסיוןן של מדינות כמו הולנד ושוודיה, בעלות אוכלוסיות ומסורות דומות, ולא דווקא מהדגם האמריקאי.

להבדיל מגופים עסקיים, האוניברסיטאות מגיעות להישגים בפרקי זמן ממושכים תוך התמדה והשקעות. קל מאוד להרוס אותן על ידי צעדים פזיזים של "התייעלות", אך קשה מאוד לשקם את ההריסות.

הכותב הוא מרצה בפקולטה להנדסה באוניברסיטת תל אביב

כל הזכויות שמורות, "הארץ" ©

סגור חלון